

УДК 371.035.3

Кучеренко С.В.,
старший викладач,
Одеська державна академія будівництва та архітектури

У ПОШУКАХ УКРАЇНСЬКОГО ОБРАЗУ ОДЕСИ

Редактор літературно-критичного часопису “Київська Русь” Дмитро Стус у передмові до першої регіональної книги під назвою “Одеса. Хвилі” зазначив, що у цьому номері пропонується поглянути на Одесу, який “аж ніяк не назвеш традиційним”. У чому ж не традиційність – йдеться передусім “про українські сторінки Одеси”, яка “проявляється поміж хвиль історії, літератури, тексту, міфів, розуму, віри та містики” [15, 6]. Ця ідея спонукала до пошуку українського образу Одеси.

Також у передмові до наукових нарисів “Одеса козацька” від авторів було зазначено, що ця книга “репрезентує один з важливих аспектів багатолітньої Одеси, пропонує переглянути суспільні стереотипи про традиційні виміри міста, як то – Одеси “бандитської”, “масонської”, “гендлярської” тощо” [10, 7]. Що ж автори вважають нетрадиційним виміром – “взаємодію” міста і козацтва.

Таким чином проявилася історична риса українського образу Одеси – козацька. Якщо може бути досліджена “Одеса козацька”, то, звичайно, можна досліджувати “Одесу українську”. Отже, спадщина українських діячів нашого міста, що жили і творили в різні часи – наступна характеристика образу міста.

Заглибитися у проблему допомогли праці відомого літературознавця, краєзнавця, бібліографа, письменника і поета Г.Д. Зленка [5], дослідника і колекціонера Т.І. Максимюка [8], філолога і просвітянки Т.П. Ананченко [1].

Безсумнівно, образ міста взагалі, Одеси зокрема є багаторівневим і багатозначним. Але чи тотожні між собою поняття “український образ Одеси” та “образ української Одеси”? Вони різні, хоч і пов'язані між собою. Перше поняття передає образ міста, окреслений українською мовою, а друге – виокремлює українську складову образу Одеси, і це може бути висловлено будь-якою мовою.

Іншими словами, “український образ Одеси” – це тексти “про Одесу українською” та “образ української Одеси” – це тексти про “українську Одесу”. Вище було наведено думку, про те, що українська Одеса починається з козаків. Також є інша думка: українська Одеса починається з Івана і Юрія Лип. Одеський політик А. Юсов вважає, що “Одеса Юрія Липи сьогодні відома менше, ніж Одеса Ісаака Бабеля, проте це не означає, що її немає, або що вона гірша. Зрештою, ці чудові характери мого міста і не повинні змагатися між собою за першість. Обидва міфи чудово уживуться в спільній комунальній квартирі, бо ж сказано, вже згаданим класиком: “Вся Одесса очень велика” [28].

Отже, на меті – виявлення та дослідження саме українського образу Одеси (про Одесу українською). У пошуках матеріалу було переглянуто журнали Одеської обласної організації НСПУ “Літературна Одеса” та “Море” та антологію-довідник

“Письменники Одещини на межі тисячоліть” [12], а також збірки поезій одеських авторів.

Про спрямування подібного дослідження йшлося на семінарі “Львів як місто” [7]. Серед інших слушних думок була і така: місто для гостей і місто для своїх – “дві великі різниці” (ніби так говорять в Одесі). Місто може мати, так би мовити, зовнішній образ – враження сторонніх людей. Зовсім іншим буде виглядати рідне місто з погляду його жителів, у даному випадку – одеситів. Як сказав поет О. Олійників: “Є в світі міста гривасті,/ є в світі міста крилаті,/ є в світі міста столичні,/ є в світі міста стовічні,/ А ти мені – Просто – МАМА” [11, 174].

Наведу також для прикладу враження від Одеси Остапа Вишні:

“В Одесі я перший раз у своїм житті. Отже порівнювати теперешню Одесу з колишньою Одесою, як це чомусь усі роблять, я не буду: колишньої не знаю, а майбутня буде все одно краща. Мої вражіння від Одеси? А що якби ви приїхали до кого небудь у гості, а хазяїн вас і за питає:

– Ну, як? Як вам подобає? Що б ви на це сказали?

Одеса хороша. Зараз оце вона мені нагадує прекрасну, пишну таку, дівчину, що побувала під великим штормом. Краси своєї вона од шторму не втратила, але за великою роботою ще не встигла причесатись, почиститись, умитись. Дайте, мовляв, мені поробити важливіші діла по хазяйству, потім я візьмусь і за себе. А візьметься – і знову буде красунею. Це зовні.

Внутрішнє життя в Одесі? Ну, знаєте, треба бути наївним, щоб казати, що за 4–5 днів можна охопити всю Одесу, ознайомитися з усіма сторонами її життя. Я мав змогу, і то неповну, придивитися тільки до театрального життя. Воно буває. Театри нічим не одрізняються від столичних. Прекрасні вистави. Глядач, як видно, театри любить, бо якби не любив, не ходив би.

Що ж іще вам сказати про Одесу? Хай живе Одеса!” [3].

Далі думка фахівця з проблематики міських текстів, зокрема міста Львова, проректора Львівського національного університету Марії Зубрицької: “Досі я не мала нагоди відвідати Одесу, хоча за допомогою літератури витворила свій стереотип, який зазнав модифікації під впливом телебачення. Якщо брати до уваги телевізійний образ Одеси – це не українське за духом, мовою і культурою місто, яке до того ж агресивно налаштоване до всього українського. Однак міф почав розвіюватися відразу, як тільки ми вийшли з вокзалу... І код до розшифрування Одеси як сучасного міста я би всім радила розпочинати з відвідин двох музеїв – літературного та історичного” [6].

На початку слід визначитися з поняттями, які сьогодні існують навколо проблематики репрезентації міста: образ міста, текст міста, імідж міста, бренд міста, міф міста. “Імідж” і “бренд” стосуються зовнішнього образу міста, а міф є завжди навколо міста, і не один. Одеса теж має досить своїх міфів. Серед них – український міф Одеси. На мою думку, міф доповнює образ міста, створює його міфічний образ.

Завідувач кафедри історії України Одеського національного університету В.М. Хмарський в інтерв'ю з О. Гаврошем так відповів на запитання журналіста:

“– А як з українським міфом Одеси? Чи існує такий?”

– Український міф полягає в тому, що Одеса нашими попередниками була усвідомлена частиною України. Тому опинилась у межах УРСР, а з розпадом Союзу – у незалежній Україні. Цей креативний міф уже знайшов своє втілення” [17]. Свою думку щодо українського міфу Одеси О. Гаврош висловив у однойменній статті [4].

Взаємозв'язок понять “образу” і “тексту” потрібно все ж таки визначити. “Образ міста” і “міський образ” вірогідно одне й те ж саме. А от “текст міста” і “міський текст”, виходячи з наукової літератури – різні. Коротко кажучи “текст міста” – це архітектура, “міський текст” – література.

За В.М. Топоровим “текст міста” – це всі повідомлення, що відправляють вулиці, площі, пам'ятники, будівлі, люди тощо. А “міський текст” – це те, що місто говорить про себе – неофіційно, не заради амбіцій, а просто через те, що місто і люди міста вважали природним висловити свої думки та почуття, свою пам'ять та побажання, свої потреби та свої оцінки [16, 227, 368].

Отже, в окресленні українського образу Одеси будемо мати справу саме з “міським текстом”: український образ Одеси як український міський текст.

Усі попередні міркування дозволили сформулювати **актуальність** обраної теми, яка визначається нерозробленістю українського образу Одеси; об'єкт дослідження – український одеський міський текст; предмет – твори українських одеських поетів кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Отже, поставивши собі, як з'ясувалося, велику надмету – виявити український одеський міський текст, довелося на перших початках виконати досить скромне пошукове **завдання**. Щоб не потонути у морі текстів, слід шукати такий матеріал для дослідження, який, так би мовити, “сам про себе говорить”, тобто шукати у віршах Одесу і одеситів. Мені пощастило, коли в українській книгарні Одеси я придбала збірку поетичних творів поета і журналіста Ю. Шевченка, яка і стала **матеріалом дослідження** [18].

Епіграфом дослідження були слова двох одеських авторів О. Олініківа: “Місто із серцем моря, місто з очима неба...” та В. Бошкова: “На кожному вірші печать степу мого і моря”.

О. Різниченко назвав Юрія Шевченка органічно одеським і українським водночас, підкресливши “природне поєднання Степу-Моря-Одеси з душею поета” [13, 3] в його творчості. Для вступного слова до збірки віршів Ю. Шевченка ним було обрано назву вірша “На зламі степу й моря”:

<i>Стояли ми на зламі степу й моря, І слухали, як хвилі говорили Про вечір та його далекі зорі, Про день, що вже втрачав останні сили.</i>	<i>Та й вже здавалось, кращого не треба, Але серця кудись манило знову... Ми день наступний кликали до себе, Хоч за колишнім йти були готові [18, 59].</i>
<i>А ми його пригадували тихо, Хвилину і годину майже кожну, Вони несли для нас кохання втіху, І нам було так добре і тривожно...</i>	

Вірш викликає відчуття перебування на перехресті: степу-моря, колишнього-наступного, закінчення-починання. З перших рядків уявлення про споглядання і слухання моря створює настрій вдивлення і вчування в себе і в кохану людину посеред зустрічі двох стихій. Кожний одесит мабуть знає своє таке місце, що знаходиться “на зламі степу і моря”. Невеличкий за обсягом вірш пробуджує спогади, народжує мрії.

У вірші “Прибій” автор продовжує тему моря, яке викликає у нього, а за ним і у читача, роздуми про близьке і далеке, про вічне і миттєве:

Спинився за Дофінівкою степ   *Клекоче море – вічний бунтівник,*
І опустив позовклу гриву з кручі,   *За валом вал, питання за питанням*
Внизу прибою збурений вертеп   *На весь людський такий недовгий вік,*
Говорить щось про вічне і болюче.   *На кожду зустріч і на всі прощання [18, 26].*

Про рух світил, про втрачені світи,
Про час розлук і марні сподівання
Знайти спокійні затишні порти,
Де врятуватися б в човні кохання.

Одесити не раз чули від гостей подібні слова: “Які щасливі ті люди, що живуть у місті, яке має море”. Напевне неможливо жити поету біля моря і не писати про нього. Принагідно наведу рядки одеських поетів:

Іду на берег   *На південь*
Зустрічати хвилі   *Море,*
Які назустріч табуном біжать   *За плечима*
Щоб відпочити   *Степ...*
На останній милі   *Стають,*
І на піску залишити печать...   *Здається,*
(Г. Щипківський) [19, 70].   *Хвилі*
Я виходив до синього моря,   *На коліна*
Слухав думу його вечорову.   *До*
Сплески хвиль мелодійно-прозорі   *Ніг землі*
Нагадали мені звуки мови.   *Де*
(В. Нарушевич) [9, 66].   *Хліб святий*
Ось   *Росте...*

Берег мій –   (В. Барладяну) [2, 5].
Початок України...

Мотив “двоє посеред стихій” продовжується у вірші Ю. Шевченка про осінь, де “двоє посеред плину часу”, які витримали його випробування.

Осінні скрипки грають на бульварі
Мелодію сумного листопаду,
Танцює вітер з мрякою у парі
Поміж дерев розхристаного саду.

Ймовірно у перших рядках йдеться про Приморський бульвар та Міський сад. Можливо прогулянка бульваром, садом, вулицями, що їх з'єднують, викликали цей настрій та думки, що перетворилися в слова:

*Погас в негоді золотий світильник,
Що пламенів на тополиних вітах...
Ти не журися, ми з тобою сильні,
Ми зможемо серцями відігратись*

*Нам з кожним роком краще і тепліше,
Бо не скорились будь-яким розлукам...
Як добре, що колись ми разом вийшли,
Одним одному протягнувши руки [18, 67].*

*Послухаймо мелодію прощання:
Відходить осінь килимом із листя,
Відходить осінь, але не кохання,
Яке новим наповнюється змістом.*

Автор пише не тільки про осінь, хоч про неї більше, ніж про інші пори року, можливо через осінь віку. Є в нього вірші про одеську весну, чомусь немає про одеську зиму. Про одеське літо:

*Спекотні день за днем
Задуха в цілім світі,
І змученим конем
Думки повзуть розбиті*

*І сонце, як на те,
Ще підкидає жару,
Аж шкваркочить...*

Будь-який одесит, прочитавши такий опис, скаже, що йдеться про липневу спеку в місті та після тижня такої спеки раптовий прихід довгоочікуваного мало не тропічного дощу.

*Проте
Узялися десь хмари.
Протарабанив віз
Там, по небеснім бруку,
І блискавка навскіс*

*Розтягла його звуки.
Мільйони срібних линв
Зв'язали небо з містом,
І навіть форми ринв,
Наповнилися змістом [18, 8].*

Серед поезій Ю. Шевченка є точні адреси і замальовки.

*На строкатім "Привозі"
Строката південна розмова
З українських, російських,
Молдавських, болгарських слів,
Зрозуміла для всіх –
Синьооких, рудих, чорнобрових*

*З овочевих, фруктових
І рибних рядів.
Мелодійна подільська
М'яка бессарабська говірки
Заплелися в одеський
Просолений морем жаргон...*

Цей вірш має назву "Жива мова". Автор тут підкреслив особливість "одеської" мови, що увібрала в себе слова всіх мов, які лунали по базарах, вулицях і дворах міста та віддавав шану рідній маминій та батьківській мові:

*До "Привозу" привозять
Дарунки південного краю
І розпродують все,
Тільки слово лишають своє,*

*Тільки мамину мову
У долини свої забирають
Аби щедро цвіла
І не зникла з батьківських осель [18, 19].*

У вірші, що дав назву збірці "Вечір на Близьких Млинах" створена атмосфера одеської околиці. Здається там жив автор, так тепло він пише про цей куточок Одеси:

*На Близьких Млинах блукає вечірній промінь,
У тихих дворах він як добрий знайомий,
То висвітлить грона, то яблуко стигле, то грушу,
Зігріє піснями натомлену буднями душу...
Заграє у вікнах прудких степових електричок,
І випити пива під крони акацій покличе,*

*Десятий трамвай обжене повз квартали "Краяну",
І золотом чистим на кучерях панночки стане,
а й зникне десь там,
За Горбатим натруженим мостом...
Так добре на світі, коли усе ясно і просто*

[18, 11].

Звичайно, ніяких вітряків давно немає, від них залишилася тільки назва. Але там і досі є багато “тихих дворів” з виноградом, яблунями, грушами та акаціями на подвір'ї. Можливо не чути пісень, зате нікуди не поділися вигуки “прудких електричок”. Усе це добре видно і чути під час подорожі трамваєм № 10, що повертає біля заводу “Краян”. А далі, Горбатий міст, який отримав таку назву через горбату форму двох опорних арок. Він дійсно “натружений”, оскільки перебуває в аварійному стані, але щоденно витримує автомобільні корки. Вечірній промінь сонця і останній рядок вірша створюють атмосферу спокою та затишку.

Близькі та Дальні Млини – частина легендарної Молдаванки, де молдавани були першими, але далеко не єдиними мешканцями. Напевне, пригадавши недавню зустріч з друзями поет написав:

*На Молдаванці пили кабарне,
Що пахло чорноморськими степами,
Шинкарка нам, жартуючи, моргне,
І в келихи хлюпне вина з піснями...*

І вчуваються знані не тільки одеситам пісні: “Ах, Одесса”, “Шаланды полные кефали”, “Мясоедовская”, “Поспели вишни”, “Лимончики” та багато інших.

І знову з таки, у невеличкому за обсягом віршику вдається створити відповідний оптимістичний, товариський настрій:

<i>Не п'яні, а хмільні лише були</i>	<i>Що нам Господь цей світ подарував,</i>
<i>Від доброго осіннього напою,</i>	<i>Де, як би там не було жити скрутно,</i>
<i>Й раділи, що торкнутися могли</i>	<i>Є склянка кабарне і є слова,</i>
<i>Один одного теплою рукою.</i>	<i>Що можуть нас піднести і розкути [18, 10].</i>

Також знайшовся у Ю. Шевченка вірш про Пересип:

*Пересип. Солоні лимани,
Заводи в оправі садів,
Прибої морські і тумани,
Жевахівські схили руді...*

Поет згадав Жевахову гору, яку важко назвати горою, але у порівнянні з найнижчою частиною міста, якою є Пересип, Жевахова і Шкодова “гори” виглядають вищими, ніж є.

*Звичайні прості краєвиди,
Які, певно, всюди знайдеш,
Втішатися ними не прийде
Ніхто із сторонніх людей.*

Вірно сказано про прості краєвиди і про відсутність сторонніх людей у цій місцевості. Офіційна її назва “селище Більшовик”, точніше “Верхній Більшовик” – своєрідний законсервований район Одеси, де протягом декількох поколінь його населення мало змінилося, нечасто туди прибувають нові поселенці, і мало хто звідти їде. Тому кожен з місцевих жителів може повторити слова автора:

*А нам ці заводи навколо,
Затока з вогнем маяка –
Не просто одна із околиць,
А доля в нестримних роках... [18, 13].*

“Затока з вогнем маяка” – ця картина милує око тих, хто подовгу в морі, а коли маяк не видно через негоду, завжди добре чути його голос. У вірші “Камертон маяка” Ю. Шевченко говорить про це, але не тільки:

*Коли туман новим потоком
Залиє берег, горизонт,
Маяк своє недремне око
Замінює на камертон*

*Тож він звучить у кожній краплі,
Хоч як би день не набрякав...
І вивіряють судна напрям
На добру мову маяка.*

У кожному вірші присутні люди і людські почуття, хай навіть між рядками. Поет закликає слухати інший рятівничий камертон – “слово світле”, інакше:

*Коли в туманах зникнуть віти
На дні сумних осінніх крон,
Ходім разом у слово світле,
На рятівничий камертон.*

*Інакше в тім життєвім морі
Не обминути гострих скель,
І вже тоді не поговорим
У теплім затишку осель [18, 58].*

Для прикладу згадки міських топосів іншими одеськими поетами, наведу вірш С. Стриженюка, який приводить нас на дачу Ковалевського до меморіалу 411 батареї:

*У моря і у степу на виду,
За монастир по тіннявій алеї,
До дачі Ковалевського іду
В печаль берегової батареї.
От дивина! І тут була війна.
(А де її на світі не бувало?)*

*Мовчить на батареї тишина,
Аж вуха, як в гробу, позакладало.
А що тут було? Знає лиш солдат,
Якого вже серед живих немає:
І кров, і піт, і постріли гармат,
І все оте, що на війні буває [14, 252–253].*

Не відомо де саме, на Млинах, Молдаванці чи Пересипу застала журналіста Ю. Шевченка пригода, знайома багатьом одеситам, що спонукала його до вірша “Вечірня зупинка”:

*Ковтнула ніч вечірню позолоту,
І ліхтарями місто розцвіло...
Покинули нарешті ми роботу,
Але нема трамвая як на зло.*

*Ми стоїмо, покашлюєм, говорим
Про день новий, десятки інших справ...
Байдуже дивляться на нас далекі зорі
З космічних нерозгаданих заграє.*

Таки дочекалися: як мало іноді людині треба для щастя:

*Та ось трамвай підкочує поволі,
І ми, зайшовши гамірно в салон,
Завдячуєм своїй звичайній долі,
Що нам дарує відпочинок й сон.*

*А завтра знову буде день роботи,
І вечір, і трамвайний передзвін,
Ми у своїм згораємо польоті,
Спрямованому в часу вічний плин [18, 22].*

Від цього вірша приходиться відчуття, що поет – один з нас, і не раз пізно повертався з роботи останнім трамваєм. Дуже точно передана тут одна яскрава риса одеситів – вони люблять поговорити і обговорити “десятки справ”. Через декілька хвилин розмови вони спілкуються між собою як давні знайомі, торкаючись найрізноманітніших тем від рецептів до політики.

В Одесі є напевне більше як півтори сотні пам'ятників. Серед них відомі і забуті, талановиті і бездарні, серйозні і смішні, старі і нові. Останнім часом побільшало пам'ятників і вулиць, які вказують на українську присутність. Ю. Шевченко обрав для поетичного опису пам'ятник отаману Чорноморського козацького війська та засновнику Кубанського козацького війська Антону Головатому, який було споруджено в Олександрівському сквері десять років тому:

*Кінь притомивсь і притомивсь козак – І будеш мати славу у віках
Нелегко подолати дике поле... Хоча й по тобі справлять тихо тризну.
Задумливо зіпершись на кулак І Головатий козаків гукнув,
Пригадує полеглих друзів з болем. Чорноморське об'єднавши військо...
Така вже доля в пана вояка: У два віки час швидко промайнув... [18, 14].
Узяв шаблюку – борони вітчизну,*

Газета “День” писала у день відкриття пам'ятника : “Зусиллями двох відомих художників О. Токарева і В. Чепелева до “морської столиці” України повернувся, щоправда в бронзі, один зі славних отаманів козаків чорноморців Антон Головатий, під проводом якого наприкінці XVII століття були визволені з-під османської окупації міста-порти Ізмаїл, Акерман (нині – Білгород-Дністровський), Кілія, Очаків, Хаджибей (нині – Одеса) та інші”.

Теперішній козацький отаман Одеси письменник Б. Сушинський вважає, що це найкращий у світі пам'ятник козакові взагалі й українському козакові зокрема. На мій погляд, Головатому більше підійшла б у композицію чайка, ніж кінь, оскільки він був флотоводець, хоча, як відомо, кінь для козака – товариш, помічник і захисник, то ж який це козак без коня.

Від тих козацьких діянь на с відділяють два століття. Дійсно, “час швидко промайнув”, але зберіг під Одесою козацькі могили, які є докором байдужим нащадкам:

*Забуті могили, козацькі хрести, В небесних краях, в ноосферних шарах
Де раби спочивають Божі... Збираються в коло на раду:
Спочивають шаблі, пістолі й кістки, “Якщо не доглянув нащадок наш крах,
А душі спочити не можуть. Той пам'ять козацьку зрадив”.*

Поет у вірші “Забуті могили” чує козацьку раду:

*І нам не піднялись тепер в новий бій Верни ти їм пам'ять... Козацькі хрести
Якщо розрівняли могили Завжди ми тесали з каміння,
О Боже почуй нас і диво зроби, щоб наші могили зуміло знайти
Верни нашим правнукам крила Іще не одне покоління... [18, 42].*

Сучасне одеське козацтво не зрадило “козацьку пам'ять”. До старих козацьких вулиць радянських часів – Запорізької та Богдана Хмельницького, на якій віднедавна є пам'ятник славному гетьману, додалися нові назви – Атамана Чепіги, Чорноморського козацтва, Пилипа Орлика, Ближчим часом буде споруджено пам'ятник останньому кошовому Запорізької Січі Петру Калнишевському.

“Не маючи поетичних амбіцій поет писав, коли вимагала душа, коли не міг не писати” [13, 3]:

*Нема на кого сподіватись В них закодовані слова
Піду до моря сповідатись. До мене, кожного із вас,
У ньому згадується вічність, Які ми зможем зрозуміти
Минулих поколінь обличчя, Після сердечної молитви [18, 44].
Що відійшли у море часу,
І мовчки дивляться на нас.
Хвилюють душу їхні хвилі,
І крики чайок білокрилих...*

Закінчуючи огляд міського тексту Ю. Шевченка, із сумом згадується те, що він вже відійшов у вічність, про яку писав у своїх віршах.

Після знайомства з такою поезією, стають зрозумілими слова О. Різниченка: “Якась елегантність, замріяність, висока поетичність переймає твою душу, коли читаєш гарно вписані картинки і образи нашого Причорномор'я та його перлини – Одеси, так вишукано оправлені рамками любові, погідності, витонченості” [13, 3].

Таким чином, у статті зроблено спробу окреслити простір дослідження українського Одеси. Для цього було конкретизоване поняття “міський текст” та визначене поняття “український міський текст”.

На прикладі аналізу поезій українського одеського поета Юрія Шевченка вдалося побачити близьку і знайому Одеса та одеситів.

Значення дослідження полягає у тому, що воно частково доповнює загальну картину образу Одеси, а його практичне значення – у можливості застосування матеріалів та висновків роботи в курсі краєзнавства.

Подальше дослідження можливі у різних напрямках. Цікаво було б віднайти та дослідити інші національні міські одеські тексти (єврейські, російські, грецькі, болгарські тощо), зробити їхнє порівняння з українським текстом, проаналізувати спільні, особливі риси образу Одеси та, перш за все, потрібно сформулювати і структурувати власне український міський текст.

Література

1. Ананченко Т. П. України часточка – в мені: Одещина в культурологічному просторі світового українства / Т. П. Ананченко. – Одеса : Друк, 2005. – 280 с.
2. Барладяну-Бирладник В. Ось берег мій / В. Барладяну-Бирладник // Письменники Одещини на межі тисячоліть : антологія-довідник / упоряд. Б. І. Сушинський. – Одеса : Ірида, 1999. – 428 с.
3. Вишня О. Враження від Одеси [Електронний ресурс] / О. Вишня. – Режим доступу: http://www.woc.tora.ru/publications/almanac/alm_22/alm_22_265-278.pdf.
4. Гаврош О. Український міф Одеси / О. Гаврош // Україна молода. – 2008. – № 185. – 3 жовтня.
5. Зленко Г. З полону літ: літературно-критичні нариси / Г. Зленко. – К. : Рад.письменник, 1989. – 318 с.
6. Зубрицька М. Розбудити красуню, що снить минулим [Електронний ресурс] / М. Зубрицька // “CITY LIFE”. – 2007. – № 1. – Режим доступу: <http://www.citylife.com.ua/index.php?id=30&tid=350&art=489>.
7. Львів як місто. Семінар ZAXID.NET [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zaxid.net/article/5819/>.
8. Максимюк Т. З українки Причорномор'я / Т. Максимюк. – Одеса : Маяк, 2008. – 240 с.
9. Нарушевич В. Схожість / В. Нарушевич // Літературна Одеса. – 2006. – № 3. – С. 66.
10. Одеса козацька : наукові нариси / О. А. Бачинська, Т. Г. Гончарук, С. Б. Гуцалюк [та ін.]. – Одеса : Фенікс, 2008. – 239 с.
11. Олійників О. Одеса / О. Олійників // Письменники Одещини на межі тисячоліть : антологія-довідник / упоряд. Б. І. Сушинський. – Одеса : Ірида, 1999. – 428 с.
12. Письменники Одещини на межі тисячоліть : антологія-довідник / упоряд. Б. І. Сушинський. – Одеса : Ірида, 1999. – 428 с.
13. Різниченко О. На зламі моря і степу / О. Різниченко // Шевченко Ю. Вечір на Близьких млинах. Поезії. – Татарбунари : Лиман, 2003. – С. 3–4.
14. Стриженюк С. 411-та батарея / С. Стриженюк // Письменники Одещини на межі тисячоліть : антологія-довідник / упоряд. Б. І. Сушинський. – Одеса : Ірида, 1999. – 428 с.

15. Стус Д. Хвилі часу і волі / Д. Стус // Київська Русь. Одеса. Хвилі. – 2003. – Кн. 2. – С. 5–7.
16. Топоров В. Н. Петербургские тексты и Петербургские мифы / В. Н. Топоров // Миф. Ритуал. Символ. Образ. Исследования в области мифопоэтического : избранное. – М. : Прогресс, 1995. – 624 с.
17. Хмарський В. М. З українським патріотизмом в Одесі все гаразд / В. М. Хмарський // Україна Молода. – 2008. – № 176. – 20 вересня.
18. Шевченко Ю. Вечір на Близьких млинах. Поезії / Ю. Шевченко. – Татарбунари : Лиман, 2003. – 83 с.
19. Щипківський Г. Іду на берег / Г. Щипківський // Літературна Одеса. – 2006. – № 3. – С. 70.
20. Юсов А. Одеса – Батьківщина гумористів та націоналістів [Електронний ресурс] / А. Юсов // Українська правда. – 2009. – 5 травня. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/yusov/4a0001d5cc67f>.

Анотація

У даній статті розглядається проблема українського образу Одеси на прикладі поезії Ю. Шевченка.

Ключові слова: український образ міста, образ українського міста, поетичний образ міста, міський текст, тексти про місто.

Аннотация

В данной статье рассматривается проблема украинского образа Одессы на примере поэзии Ю. Шевченко.

Ключевые слова: украинский образ города, образ украинского города, поэтический образ города, городской текст, тексты о городе.

Summary

The problem of definition of the Ukrainian image of Odessa on an example of Y. Shevchenko's poetry is considered in this article.

Keywords: the Ukrainian image of city, an image of the Ukrainian city, a poetic image of city, the city text, texts about city.

УДК 13.00.02

Барбакадзе К.К.,
кандидат педагогических наук,
Горийский университет
(Гори, Грузия)

ГОРОД СУРАМИ В ЛЕГЕНДАХ И ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ

В Грузии существует множество городов, в истории происхождения которых лежат легенды (Тбилиси, Мцхета, Гори и т.д.).

Интересна и история основания города Сурами (Восточная Грузия). Феодальный город Сурами существует с XII века.

В старину города в Грузии, как правило, развивались вокруг крепостей, так как:

1. Крепость, по сравнению с другими строениями, отличалась большей прочностью во время стихийных явлений (поэтому крепость строилась на возвышении, что было связано с проблемой закладки фундамента).